

Ταινίες για παιδιά στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Η κατάσταση των πραγμάτων

* Οι παιδικές ταινίες διανέμονται περισσότερο απ' ό,τι οι μη παιδικές... Σχεδόν το 71% των ευρωπαϊκών ταινιών για παιδιά που γυρίστηκαν κατά την περίοδο της έρευνας πέτυχαν να διανεμηθούν σε τουλάχιστον μία αγορά εκτός της χώρας παραγωγής τους. Συγκριτικά, το ποσοστό εξαγωγής μη παιδικών ευρωπαϊκών ταινιών ανέρχεται μόνον σε 49%. Κατά μέσο όρο, οι ταινίες για παιδιά διανεμήθηκαν σε 3,4 μη εθνικές αγορές (συγκριτικά με 2,2 αγορές για τις λοιπές ευρωπαϊκές ταινίες μυθοπλασίας) και ο μέσος αριθμός εισιτηρίων που έκοψαν ανήλθε σε περίπου 142.500, πέντε φορές περισσότερο απ' ό,τι οι ευρωπαϊκές ταινίες μυθοπλασίας που δεν απευθύνονται σε παιδιά. («Η κινηματογραφική κυκλοφορία ταινιών για παιδιά 2014»)

Η καρδιά του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης χτυπά στον ρυθμό του ευρωπαϊκού σινεμά και πιο συγκεκριμένα σε αυτόν του βαλκανικού κινηματογράφου. Το Φεστιβάλ δεν αρκείται στον ρόλο του παρατηρητή, αλλά συμμετέχει ενεργά στις εξελίξεις που διαμορφώνουν το τοπίο της κινηματογραφικής βιομηχανίας: στις οπισθοχωρήσεις που καταγράφει και τις αντεπιθέσεις που εξαπολύει, στα δυνατά και αδύνατα σημεία που την χαρακτηρίζουν. Το

Φεστιβάλ είναι, επίσης, ένας θεσμός εθνικής εμβέλειας που έχει ως στόχο τη διεύρυνση και την καλλιέργεια του κοινού. Η προσήλωσή μας στο νεανικό κοινό είναι συνεχής και αδιάλειπτη καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς. Οι δράσεις μας σε αυτό τον τομέα περιλαμβάνουν προβολές και εργαστήρια που απευθύνονται σε μαθητές σχολείων, καθώς και προβολές ταινιών και ντοκιμαντέρ για όλη την οικογένεια, τόσο πρώτης κυκλοφορίας όσο και κλασικών έργων σε επανάληψη, στο πλαίσιο του προγράμματος *Kids Love Cinema*.

Η δράση μας στον τομέα της κινηματογραφικής βιομηχανίας και με γνώμονα το νεανικό κοινό μάς οδήγησε στο να καταγράψουμε την έλλειψη παιδικών ταινιών στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, καταλήγοντας στην ακόλουθη διαπίστωση: παρά το γεγονός ότι στη νοτιοανατολική Ευρώπη πραγματοποιείται πληθώρα από επιτυχημένα εκπαιδευτικά προγράμματα και εξειδικευμένα φεστιβάλ που απευθύνονται σε νεανικό κοινό, εντούτοις η παραγωγή παιδικών ταινιών στη συγκεκριμένη περιοχή παραμένει ισχνή, αν όχι και μηδαμινή, τουλάχιστον σε ορισμένες από αυτές τις χώρες.

Πέρα από τα ζητήματα πολιτισμικού και εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος που ανακύπτουν μέσα από την καταγραφή αυτής της έλλειψης, η απουσία ταινιών που απευθύνονται σε μια ηλικιακή ομάδα που αντιπροσωπεύει ένα ποσοστό της τάξης του 14-19% του συνολικού πληθυσμού σε καθεμία από αυτές τις χώρες, αναδεικνύει παράλληλα ένα δομικό πρόβλημα σε μια βιομηχανία που βρίσκεται σε διαρκή αναζήτηση κοινού. Ωστόσο οι παιδικές ταινίες διαθέτουν κοινό, κοινό το οποίο πρέπει να ικανοποιηθεί. Σύμφωνα με μια μελέτη που εκπόνησε, το 2014, το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Οπτικοακουστικών Μέσων, η κυκλοφορία και η εξαγωγή παιδικών ταινιών κινείται σε πολύ υψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες ταινιών.*

Έχοντας ως αφετηρία τις εμπειρικές μας παρατηρήσεις, καθώς και το επαγγελματικό μας ένστικτο, επιδιώξαμε να διευρύνουμε τις γνώσεις μας επί του θέματος και να αποτιμήσουμε σε ένα σφαιρικό επίπεδο την κατάσταση που επικρατεί, μέσω μιας συστηματικής έρευνας με αντικείμενο την παραγωγή ταινιών για παιδιά στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η συγκεκριμένη μελέτη, την οποία επιμελήθηκε η Ελένη Χανδρινού, είναι η πρώτη του είδους της –τουλάχιστον εξ όσων γνωρίζουμε. Ως εκ τούτου, ήταν απαραίτητη η επανεξέταση και η διασταύρωση ετερογενών στοιχείων και δεδομένων. Αυτή η ούτως ή άλλως δυσχερής συνθήκη επιδεινώθηκε ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι δεν ήταν σπάνιες οι φορές που βρεθήκαμε αντιμέτωποι με την απουσία ποσοτικών δεδομένων. Βάσει όλων των παραπάνω, λοιπόν, με κάθε ταπεινότητα και με πλήρη επίγνωση ότι η παρούσα μελέτη δεν είναι εξαντλητικού χαρακτήρα, καταθέτουμε τα συμπεράσματά μας, ευελπιστώντας, κατ' αυτό τον τρόπο, να αποτελέσουμε κομμάτι μιας ευρύτερης προσπάθειας, με σκοπό την ανάληψη δράσης σε όλα τα επίπεδα και από όλους τους εμπλεκόμενους. Από τους παραγωγούς και τους σκηνοθέτες μέχρι τους δημόσιους και ιδιωτικούς θεσμούς, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στις συγκεκριμένες χώρες και έχουν ως αντικείμενο την προώθηση της κινηματογραφικής τέχνης.

Ελίζ Ζαλαντό

Γενική Διευθύντρια

Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

Έρευνα, συγγραφή, επιμέλεια: **Ελένη Χανδρινού**

Η Ελένη Χανδρινού εργάζεται ανεξάρτητα ως παραγωγός και σύμβουλος
σε θέματα οπτικοακουστικού τομέα στην Αθήνα και τις Βρυξέλλες.

Σχεδιασμός εντύπου: **Μενέλαος Γεωργίου**

Η έρευνα και η συγγραφή της παρούσας μελέτης ολοκληρώθηκαν τον Απρίλιο του 2019.

ΤΑΙΝΙΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ: Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1. ΤΑΙΝΙΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ: ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	8
2. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΑΙΝΙΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ.....	11
3. ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΑΥΤΗΣ.....	12
4. ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ.....	18
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	20
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	21

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Τα παιδιά είναι το κοινό του σήμερα: έχουν το δικαίωμα να βλέπουν ταινίες που λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τόσο αυτά όσο και το στάδιο ανάπτυξής τους. Αξίζουν ταινίες που έχουν τον σωστό, πειστικό τόνο. Τα παιδιά είναι το κοινό του αύριο: αν δεν έχουν τη δυνατότητα να εξοικειωθούν με όλη την ποικιλία ειδών, θεμάτων και στυλ, είναι μάλλον απίθανο να τους αρέσει αυτή η ποικιλία όταν θα ενηλικιωθούν».¹ Αυτό είναι ένα απόσπασμα από τα συμπεράσματα του Iou Kids Regio Forum που πραγματοποιήθηκε το 2009, στην Ερφούρτη της Γερμανίας (το Kids Regio είναι μια πρωτοβουλία ομάδων πίεσης για την προώθηση ταινιών υψηλής ποιότητας υπό την αιγίδα του δικτύου Cine Regio).

Η ευρωπαϊκή κινηματογραφική βιομηχανία αναγνωρίζει όλο και περισσότερο τη σημασία του νεανικού κοινού για το παρόν και το μέλλον του ευρωπαϊκού κινηματογράφου. Αυτό είναι φανερό από τους δημιουργικούς τρόπους με τους οποίους οι κινηματογραφικές αίθουσες προσπαθούν να προσεγγίσουν τέτοιου είδους προβολές, τους αυξανόμενους αριθμούς εξειδικευμένων φεστιβάλ, καθώς και από την ποικιλία όσον αφορά τις διαθέσιμες δραστηριότητες κινηματογραφικής και μιντιακής εκπαίδευσης. Ωστόσο, το παιδικό περιεχόμενο παραμένει σχετικά σπάνιο και το πρωτότυπο περιεχόμενο ακόμα πιο σπάνιο. Παρόλα αυτά, ευρωπαϊκές παιδικές ιστορίες, όπως «Οι περιπέτειες του Τεν Τεν», «Η Αλική στη χώρα των θαυμάτων», «Μαίρη Πόππινς» και «Το βιβλίο της ζούγκλας», έχουν εμπνεύσει πολλές κινηματογραφικές επιτυχίες του Χόλυγουντ, remake και sequel, για να μην αναφερθούμε στη σειρά ταινιών «Χάρυ Πότερ» που έσπασε τα ταμεία. Στο μεταξύ, ευρωπαϊκές ταινίες κινουμένων σχεδίων για νεανικό κοινό, όπως η «Ερνεστ και Σελεστίν» με σκηνοθέτες τους Stephane Aubier, Vincent Patar και Benjamin Renner (Γαλλία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, 2012) , σημείωσαν πολύ καλές εισπράξεις στις εγχώριες αγορές προτού ταξιδέψουν στο εξωτερικό.² Οι προφανείς πολιτιστικοί κίνδυνοι που ενέχει η έλλειψη αξιόλογου εθνικού περιεχομένου ενισχύονται από τον σκληρό ανταγωνισμό από τις πολλαπλές δυνατότητες προβολής και πλατφόρμες συνδρομής SVOD που είναι διαθέσιμες σε αυτή τη γενιά των «ψηφιακών ιθαγενών».

Η παρούσα μελέτη εξετάζει, σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, το τοπίο των παιδικών ταινιών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, εστιάζοντας σε live action (με πραγματικούς ηθοποιούς) ταινίες μυθοπλασίας μεγάλου μήκους που απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 6-12 ετών.

Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, η Νοτιοανατολική Ευρώπη περιλαμβάνει την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Κροατία, την Κύπρο, τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, την Ελλάδα, το Κόσοβο, το Μαυροβούνιο, τη Ρουμανία, τη Σερβία και τη Σλοβενία. Εκτός από την ποικιλία μεγεθών και πολιτισμών, αυτές οι χώρες έχουν και κοινά στοιχεία: γεωγραφική και πολιτισμική εγγύτητα, καθώς και μια πολυσύνθετη πρόσφατη ιστορία, ιδιαίτερα όσον αφορά τις σχέσεις με τις γειτονικές χώρες. Όλες αυτές οι χώρες συμμετέχουν, τουλάχιστον κατά ένα μέρος, στο Πρόγραμμα Creative Europe³ και στο Eurimages.

Το περιεχόμενο που παρακολουθούν τα παιδιά, ιδιαίτερα πριν από την εφηβεία (χονδρικά, σε ηλικία 6-12 ετών), είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς διαμορφώνει τις κινηματογραφικές προτιμήσεις τους πριν από την εφηβεία και την ενηλικίωση. Αυτή η ηλικία περιγράφεται συνήθως ως το στάδιο των «συγκεκριμένων συλλογισμών»⁴ στη διάρκεια του οποίου αναπτύσσεται η συναισθηματική και γνωστική σκέψη, παράλληλα με τη λύση προβλημάτων με βάση τη λογική. Η οικοδόμηση νοήματος, η ανάπτυξη μιας αίσθησης ταυτότητας, καθώς και αντίληψης του κόσμου είναι έννοιες πρωταρχικής σημασίας σε αυτό το στάδιο και οι ταινίες, μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη όλων των παραπάνω, πέρα από το ψυχαγωγικό σκέλος. Επομένως, τόσο η ποιότητα όσο και η ποικιλία του περιεχομένου που προσφέρονται στα παιδιά κατά την προεφηβεία είναι πολύ σημαντικές.

Η παρούσα μελέτη προσεγγίζει την ηλικία - ιδιαίτερα προς το άνω όριο αυτής της ομάδας εστίασης - με κάποια ευελιξία, καθώς α) οι ταινίες για νεανικό κοινό που παράγονται σε αυτή την περιοχή είναι πολύ λίγες και β) σύμφωνα με την έρευνά μας, η ηλικία για την οποία είναι κατάλληλη μια ταινία συχνά υπόκειται σε διάφορες ερμηνείες. Η κύρια πηγή των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην παρούσα μελέτη ήταν οι οργανισμοί European Children's Film Association (Ευρωπαϊκός Σύλλογος Ταινιών για Παιδιά) και Kids Regio, ενώ πρόσθετες πληροφορίες προήλθαν από τα εθνικά κινηματογραφικά κέντρα της κάθε χώρας, καθώς και από το πρόγραμμα Creative Europe-Media. Η ταξινόμηση των πληροφοριών ανά καταλληλότητα ηλικίας συχνά παρουσίαζε ασυνέπειες. Δεδομένων των προκλήσεων κατά τη συλλογή δεδομένων και των δυσκολιών κατά την κατάταξη των ταινιών, οι πληροφορίες παρουσιάζονται ως μια απλή και ενδεικτική ανάλυση.

I. ΤΑΙΝΙΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ: ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η κατάλληλη ηλικία των θεατών υπόκειται στους κανόνες ή/και τη διακριτική ευχέρεια των διάφορων εθνικών κέντρων κινηματογράφου, φεστιβάλ, οργανισμών, διανομένων, κλπ. Κατά συνέπεια, η ταξινόμηση των ταινιών αποδεικνύεται μεγάλη πρόκληση. Οι ταινίες μεγάλου μήκους που απευθύνονται σε παιδιά κάτω των 12 ετών, όπως ταξινομούνται στην παρούσα μελέτη, έχουν τα εξής γενικά χαρακτηριστικά:⁵

- Υπάρχει τουλάχιστον ένα παιδί-πρωταγωνιστής (στην προεφηβεία), εκτός αν πρόκειται για παραμύθι ή υπάρχουν ζώα με συμπεριφορά παιδιού.
- Η ταινία υιοθετεί την οπτική ενός παιδιού. Αυτή η διάκριση είναι κρίσιμη όταν πρόκειται για τη διαφοροποίηση μεταξύ παιδικών και οικογενειακών ταινιών.
- Διέπονται από υψηλά πρότυπα παραγωγής, χρηματοδότησης και διανομής. Θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από πολύ υψηλό επίπεδο σκηνοθεσίας, ηθοποιίας και κινηματογράφησης.
- Η διάρκειά τους υπερβαίνει τα 60'.
- Έχει προβληθεί τουλάχιστον σε ένα κινηματογραφικό φεστιβάλ και έχει αξιολογηθεί ως κατάλληλη για παιδιά κάτω των 12 ετών τουλάχιστον σε μία ευρωπαϊκή χώρα.

Το κινηματογραφικό περιεχόμενο για παιδιά αντιμετωπίζει μία ακόμα πρόκληση σχετικά με τον διχασμό του κοινού: το κοινό συχνά περιλαμβάνει τόσο ενήλικες (γονείς) όσο και παιδιά.⁶ Οι οικογενειακές ταινίες που απευθύνονται και στις δύο κατηγορίες υιοθετούν την οπτική των ενηλίκων, συνήθως των γονιών. Οι ενήλικες είναι εκείνοι που αποφασίζουν για το είδος του περιεχομένου της παραγωγής. Αναπόφευκτα, ο τρόπος με τον οποίο βλέπουν τη θέση ενός παιδιού στην κοινωνία έχει σοβαρό αντίκτυπο στο περιεχόμενο που προσφέρεται στα παιδιά. Οι ιστορίες που αφηγούνται οι ενήλικες (που επιλέγουν να μην αφηγηθούν) ο τρόπος αφήγησης, καθώς και ο αριθμός των ταινιών (ή η έλλειψή τους) που παράγονται και διανέμονται, λένε περισσότερα για τη θέση των παιδιών στην κοινωνία παρά για τις κινηματογραφικές προτιμήσεις τους. Μερικοί ειδικοί φτάνουν στο σημείο να ισχυριστούν ότι το παιδικό περιεχόμενο «αποικίζεται» από τους ενήλικες.⁷

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό που αφορά γενικά τις παιδικές ταινίες είναι ότι τη μεγάλη πλειοψηφία αποτελούν διασκευές βιβλίων. Το γεγονός ότι τα δημοφιλή παιδικά βιβλία έχουν ήδη αποκτήσει κοινό μπορεί να εξηγήσει αυτό το φαινόμενο: αυτές οι ταινίες είναι ευκολότερο να βρουν χρηματοδότηση και έχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες για επιτυχημένη διανομή. Το αποτέλεσμα είναι ότι το πρωτότυπο παιδικό περιεχόμενο είναι περιορισμένο.

Αυτά τα στοιχεία, παράλληλα με το στάδιο γνωστικής ανάπτυξης της ομάδας-στόχου, απαιτούν προσοχή από τα πρώτα στάδια ανάπτυξης περιεχομένου. Η προσεκτική εξέταση όλων των παραπάνω, σε συνδυασμό με μία διευρυμένη δυνατότητα πρόσβασης σε ένα ποικίλο περιεχόμενο στις νεαρές ηλικίες, εκτός από τα βραχυπρόθεσμα οφέλη (π.χ. αυξημένες εισπράξεις), είναι και ο μόνος τρόπος να διαμορφωθεί μελλοντικά ένα δεκτικό κινηματογραφικό κοινό.

Πίνακας Ι

ΕΤΟΣ/ ΧΩΡΑ	Αλβανία	Βοσνία και Ερζεγοβίνη	Βουλγαρία	Κροατία	Κυπρος	Ελλάδα	Κόσφο	Βόρεια Μακεδονία	Μπενεβόλντο	Ρουμανία	Σερβία	Σλοβενία	ΣΥΝΟΛΟ	
2003				Brave Adventures of a Little Shoemaker; The										
2003				Mysterious Boy; The Legend Dyval; (FR)									2	
2004										Την αφίσταση Gari (Ljuban)			1	
2005			Europe 5; Dyval; (FR); 7/10x(RO)			Blind of the Lomansaint; (Finland) (0+)					Eidava (Germany) 12+			
2005			Lilly and the Pearl (Mexico, France) 6+										4	
2006				Dax, My Father Became a Bush, The Garden of Belgium) (R+)				Hunting Flies Ruedigeren (Norway) (R+)				Come Along Pojat z mano 8+		
2006								Liberation of Stolpe, The village on Stolpe (Finland, FR, GB) 12+					4	
2007		Birds Like Us animation		And (France) 8+								Let Him Be Player; Kozarkar na; (R+)		
2007		Never Leave Me Behind Beni (1+); (FR)	Three Quarters The Ubbuna in Zelonom Vihu (France) 6+	Mystery of The Zelonom Vihu (France) 6+									6	
2008			Clair; Clair; The 6+;									Witch Hunters; The Zlagone (MK) 9+	Gali's World 9+	4
ΣΥΝΟΛΟ		2	4	5	1		2			2	2	3	21	

Πίνακας 2

ΧΩΡΑ	2013		2014		2015		2016		2017		2018
	Συνολικός αριθμός ταινιών	6-12	Συνολικός αριθμός ταινιών	6-12	Συνολικός αριθμός ταινιών	6-12	Συνολικός αριθμός ταινιών	6-12	Συνολικός αριθμός ταινιών	6-12	6-12
Αλβανία	7	0	6	0	n/a	0	5	0	16	0	0
Βοσνία & Ερζεγοβίνη	10	0	13	0	13	0	17	0	23	1	0
Βουλγαρία	8	0	11	0	25	2	25	0	18	1	1
Κροατία	29	2	31	0	26	0	33	1	32	2	0
Κύπρος	2	0	3	0	4	0	n/a	0	5	0	0
Ελλάδα	69	0	n/a	0	24	1	73	0	85	0	0
UNMIK Κόσοβο	8	0	12	0	n/a	0	7	0	16	0	0
ΜΚ	2	0	12	0	14	0	9	2	8	0	0
Μαυροβούνιο	2	0	4	0	8	0	3	0	6	0	0
Ρουμανία	30	0	36	1	29	0	33	0	29	0	1
Σερβία	20	0	29	0	33	1	32	0	34	1	1
Σλοβενία	24	0	11	0	17	0	20	1	21	1	1
ΣΥΝΟΛΟ	204	2	162	1	193	4	252	4	277	6	4
Συνολικός αριθμός ταινιών: 1088											
Συνολικός αριθμός ταινιών για ηλικίες 6-12: 21											
* Τα στοιχεία προέρχονται από την έκδοση Cine Link industry days, Αυγούστος 2018.											
Για την Ελλάδα, τα στοιχεία 2016-2017 προέρχονται από το ΕΚΚ.											

2. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΑΙΝΙΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

A. Στοιχεία παραγωγής και τάσεις στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

Ο παραπάνω πίνακας (πίνακας 1) απεικονίζει όλες τις παραγωγές και συμπαραγωγές ταινιών για παιδιά 6-12 ετών κατά την περίοδο 2013-2018 στις χώρες που αναφέρονται στην παρούσα μελέτη. Από το 2015 και μετά, εμφανίζεται μια αυξητική τάση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια: 14 από τις 21 παιδικές ταινίες, είναι παραγωγής 2016-2018. Ο Πίνακας 2 (παραπάνω) απεικονίζει τον συνολικό αριθμό ταινιών παραγωγής στην Νοτιοανατολική Ευρώπη (πρώτη στήλη), σε σύγκριση με τον αριθμό ταινιών παραγωγής ΚΑΙ συμπαραγωγής για την ηλικιακή ομάδα 6-12+ ετών (δευτέρα στήλη). Εξετάζοντας τα στοιχεία για την περίοδο 2012-2017, κατά τη διάρκεια της οποίας είναι διαθέσιμα δεδομένα τόσο για τη συνολική κινηματογραφική παραγωγή όσο και για την παραγωγή παιδικών ταινιών, προκύπτει ότι αυτό το ποσοστό είναι εξαιρετικά χαμηλό: σε σύνολο 1.088 ταινιών παραγωγής στην περιοχή κατά την περίοδο 2012-2017⁸, μόλις 17 απευθύνονταν σε νεανικό κοινό, δηλαδή ποσοστό μόλις 1,5% της συνολικής παραγωγής για την περιοχή.

B. Χρηματοδότηση των παραγωγών

Οι παιδικές ταινίες είναι ιδιαίτερα απαιτητικές σε ό,τι αφορά την παραγωγή και τη χρηματοδότηση. Πέρα από την προφανή δυσκολία της σκηνοθεσίας παιδιών, μια ταινία χωρίς υψηλό επίπεδο σκηνοθεσίας, ηθοποιίας και κινηματογράφησης, θα δυσκολευτεί ακόμα περισσότερο να βρει τη θέση της στη σημερινή «οικονομία της προσοχής».

Η χρηματοδότηση μέσω ραδιοτηλεοπτικών σταθμών αποτελεί πρόκληση σε όλη την Ευρώπη, ειδικά όταν πρόκειται για παιδικές ταινίες. Οι δημόσιοι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς, οι οποίοι ήταν κατά παράδοση οι κύριοι χρηματοδότες, δέχονται δημοσιονομικές πιέσεις, ενώ ο ανταγωνισμός στην Ευρώπη είναι πολύ έντονος. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο του Οπτικοακουστικού Τομέα,⁹ το 2017, περίπου το 7% όλων των τηλεοπτικών υπηρεσιών στην Ευρώπη αφορούσε δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς φορείς. Ωστόσο, τα παιδικά κανάλια καταλαμβάνουν ολοένα και μεγαλύτερη θέση ως πρωταρχικές πηγές χρηματοδότησης, με αποτέλεσμα να σημειώνεται αύξηση στο πρωτότυπο περιεχόμενο.¹⁰ Αυτό μπορεί να ακούγεται ως καλή είδηση για δημιουργούς και παραγωγούς, αλλά αυτά τα κανάλια συνήθως προτιμούν περιεχόμενο που έχει ήδη λάβει θετική ανταπόκριση από το κοινό, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ. Οι όμιλοι Walt Disney, Viacom, Time Warner και AMC βρίσκονται πίσω από το 60% των παιδικών καναλιών σε όλη την Ευρώπη. Με άλλα λόγια, 3 στα 5 παιδικά κανάλια στην Ευρώπη ανήκουν σε έναν από αυτούς τους 4 μιντιακούς κολοσσούς των ΗΠΑ.¹¹ Ο συνδυασμός των δημοσιονομικών περιορισμών και της προτίμησης για τη μετάδοση περιεχομένου χαμηλού ρίσκου, ήδη δοκιμασμένου σε άλλες αγορές, στην πραγματικότητα συνιστά απειλή για το ευρωπαϊκό πρωτότυπο περιεχόμενο.¹²

Ταυτόχρονα, η τηλεοπτική βιομηχανία αγωνίζεται να αναπτύξει νέα μοντέλα εισπράξεων και μετρήσεων, καθώς προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει τις υπηρεσίες που παρέχει και να ενσωματώσει την προβολή περιεχομένου μέσω streaming, on-demand και ψηφιακών βίντεο. Όπως και με τους σύγχρονους θεατές/καταναλωτές, το περιεχόμενο μετακινείται συνεχώς.¹³

Δεδομένων των περιορισμένων επιλογών εθνικής χρηματοδότησης, οι παραγωγοί που επιδιώκουν τη συμπαραγωγή, χρηματοδότηση και διανομή του έργου τους στην Ευρώπη μπορούν να συμμετάσχουν στα ακόλουθα Φόρα αποκλειστικά για παιδικό περιεχόμενο (εκτός από τις τηλεοπτικές αγορές): Cinekid for Professionals, Financing Forum for Kids Content στο

Μάλμο της Σουηδίας και το πιο πρόσφατο Warsaw Kids Film Forum. Πολύ λίγα έργα από τη Νοτιοανατολική Ευρώπη έχουν συμμετάσχει σε αυτές τις αγορές. Ενδεικτικά, το 2018, μόλις δύο σχέδια από την περιοχική παρουσιάστηκαν στη Βαρσοβία: μία τηλεοπτική σειρά κινουμένων σχεδίων από τη Σλοβενία και μία live action ταινία μυθολογίας μεγάλου μήκους από την Κροατία.¹⁴ Μια ταινία ζωντανής δράσης από τη Σερβία¹⁵ παρουσιάστηκε στο Financing Forum for Kids Content στο Μάλμο, ενώ το Junior Co-Production Market του Cinekid δεν είχε καμία συμμετοχή από τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

3. ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟ

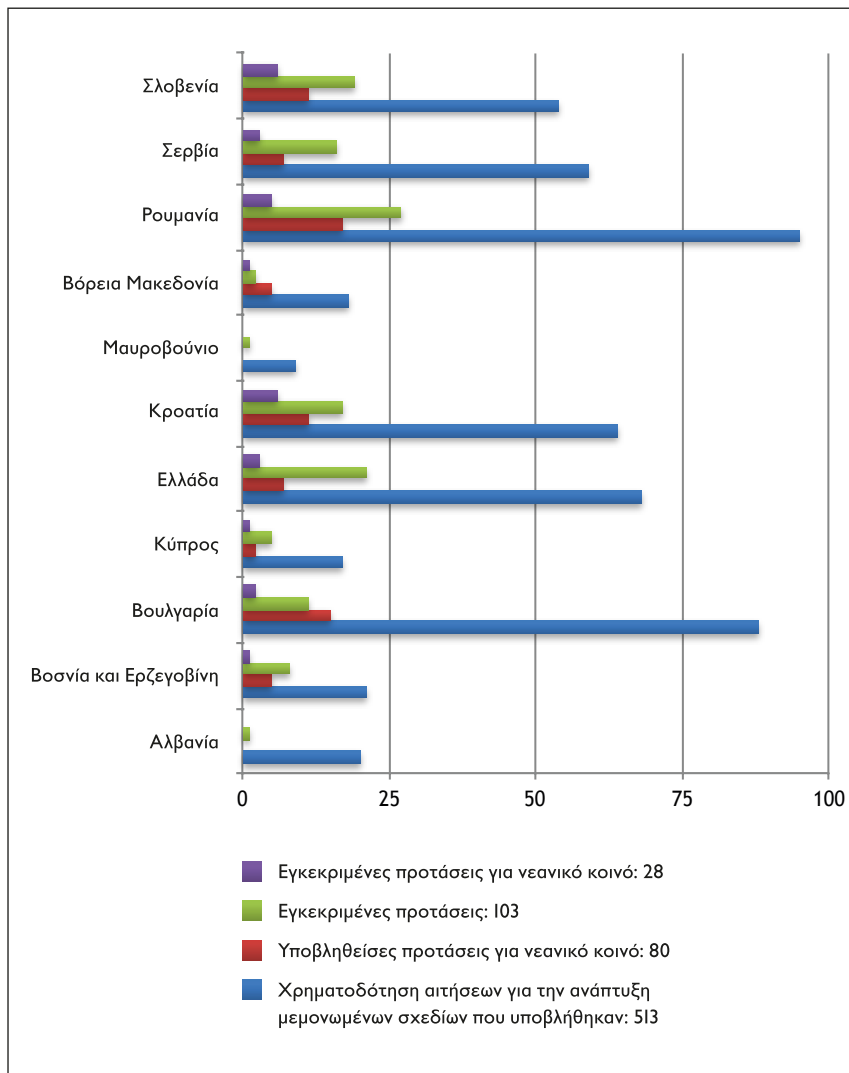
A. Δημόσια χρηματοδότηση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

Οι περισσότερες νοτιοανατολικές χώρες δεν έχουν θεσπίσει συγκεκριμένα μέτρα ούτε διαθέτουν κάποιο σχέδιο για να υποστηρίξουν την ανάπτυξη και παραγωγή παιδικού περιεχομένου. Ωστόσο, στη Σλοβενία, οι ταινίες που απευθύνονται σε παιδιά και νέους είναι η εξαίρεση του κανόνα συγχρηματοδότησης έως 50%, καθώς μπορούν να λάβουν επιδότηση του προϋπολογισμού έως και 80%. Στην Ελλάδα, ο Κανονισμός Χρηματοδότησης του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου ορίζει ότι το 20% του προϋπολογισμού του θα πρέπει να διατίθεται σε ταινίες που απευθύνονται σε νεανικό κοινό. Ωστόσο, δεν υπήρξε καμία κινηματογραφική παραγωγή αυτής της κατηγορίας την τελευταία πενταετία, ενώ για την ίδια περίοδο υποβλήθηκε μόνο μια σχετική αίτηση χρηματοδότησης.

Η έλλειψη στοχευμένων μέτρων πολιτικής ενίσχυσης και τα δημοσιονομικά θέματα που επηρεάζουν την παραγωγή παιδικών ταινιών συνδυάζονται με έναν ακόμη παράγοντα (που δεν αφορά αποκλειστικά την περιοχική): τη γενικότερη έλλειψη ενδιαφέροντος των δημιουργών για την ανάπτυξη παιδικού περιεχομένου. Στην πραγματικότητα, ο κινητήριος μοχλός πίσω από την πλειονότητα των παιδικών ταινιών δεν είναι οι δημιουργοί, αλλά οι παραγωγοί. Αν και θα ήταν δύσκολο να βρεθούν αδιάσειστα στοιχεία που να αιτιολογούν αυτή την κατάσταση, υπάρχει μία εξήγηση που μοιάζει εύλογη: στην πλειοψηφία τους, οι φοιτητές σχολών κινηματογράφου ηλικίας λίγο μετά τα 20 ή στα 30, εξακολουθούν να καλλιεργούν το δικό τους ταλέντο και δεν διακατέχονται από το πάθος να αναπτύξουν περιεχόμενο για παιδιά. Αυτό θα εξηγούσε γιατί υπάρχει περιορισμένο ενδιαφέρον από τους φοιτητές ακόμα και όταν το παιδικό περιεχόμενο αποτελεί μέρος του προγράμματος σπουδών στις σχολές κινηματογράφου. Η δυνατότητα εξειδίκευσης σε μεταπτυχιακό επίπεδο θα ήταν μια πιθανή απάντηση.

Η παροχή κινήτρων στους νέους δημιουργούς να ασχοληθούν με τη συγγραφή σεναρίων για παιδιά, καθώς και η προσφορά εξειδικευμένων εργαστηρίων για επαγγελματίες που επιθυμούν να ασχοληθούν με το είδος, φαίνεται να είναι μια τάση που απαντά στην έλλειψη πρωτοτύπου περιεχομένου: Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, το φεστιβάλ για παιδιά και νέους της Ολυμπίας, διοργάνωσε το “Creative Ideas Pitching Lab”, δίνοντας εκτός από χρηματικό βραβείο (από την ΕΡΤ και το ΕΚΚ) στις καλύτερες ιδέες για μικρού μήκους σενάριο παιδικής ταινίας, και παροχές σε είδος ώστε να διευκολυνθεί η παραγωγή του έργου στη συνέχεια. Το 2019, το Παιδικό και Εφηβικό Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Αθήνας, διοργάνωσε Διαγωνισμό Σεναρίου ταινίας μικρού μήκους, για παιδιά ηλικίας 3-10 ετών, με χρηματικό βραβείο περαιτέρω ανάπτυξης από το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και υποστήριξη από την εταιρεία

Πίνακας 3: Πρόγραμμα Creative Europe - MEDIA, υποστήριξη ανάπτυξης μεμονωμένων σχεδίων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, 2014-2018

παραγωγής Neda Film για την πραγματοποίηση της παραγωγής του. Και στις δύο περιπτώσεις, η συμμετοχή ξεπέρασε τις προσδοκίες των διοργανωτών. Το 2019, θα πραγματοποιηθεί και το πρώτο διεθνές εργαστήριο ανάπτυξης παιδικών ταινιών από τον οργανισμό New Horizons (www.kdpro.pl) με την υποστήριξη του Creative Europe. Ενδέχεται ένα από τα εργαστήρια να πραγματοποιηθεί σε μια χώρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Β. Ενίσχυση της παραγωγής παιδικών ταινιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Όσον αφορά τις διεθνείς συμπαραγωγές, το Eurimages πρόσφατα υποστήριξε τα παρακάτω έργα για νεανικό κοινό:

«Life According to Nino» (μυθοπλασία, 2013), Ολλανδία και Βέλγιο
 «My Life as a Courgette» (κινούμενα σχέδια, 2014), Ελβετία και Γαλλία
 «Blue Bicycle» (μυθοπλασία, 2015), Τουρκία και Γερμανία
 «Mr. Frog» (μυθοπλασία, 2015), Ολλανδία και Βέλγιο.

Πρόκειται για μόλις 4 ταινίες, καμία από τις οποίες δεν αποτελεί παραγωγή ή συμπαραγωγή από κάποια χώρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Από το 2014, το Eurimages απονέμει επίσης ετήσιο χρηματικό βραβείο ύψους €20.000 για την ανάπτυξη ενός έργου στο πλαίσιο του Junior Co-Production Market του Cinekid for Professionals.¹⁷

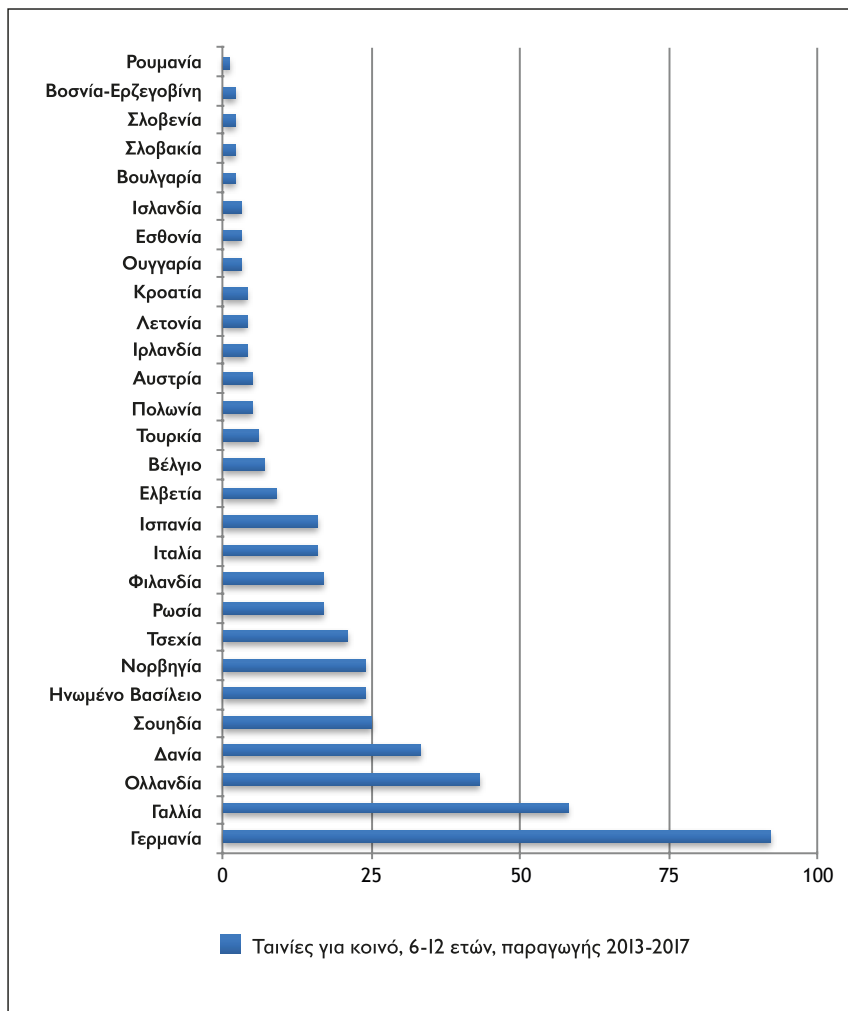
Από το 2014, το πρόγραμμα Creative Europe MEDIA εφαρμόζει κριτήρια για την απονομή 5 βαθμών σε έργα που απευθύνονται σε κοινό ηλικίας κάτω των 16 ετών. Σε σύνολο €23.675,000 που χορηγήθηκαν σε Μεμονωμένα Έργα την περίοδο 2014-2017, το 41,6%, (€9.864.988) απονεμήθηκε σε έργα που απευθύνονται σε νεανικό κοινό.¹⁸ Το παραπάνω γράφημα (πίνακας 3) παρουσιάζει τον συνολικό αριθμό έργων που απευθύνονται σε νεανικό κοινό, τα οποία υποβλήθηκαν και επιλέχθηκαν στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, την περίοδο 2014-2018.

Αυτά τα έργα εμφανίζουν υψηλότερο ποσοστό επιλογής (35%) σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των έργων που υποβλήθηκαν. Σύμφωνα με αυτά τα δεδομένα, στην περιοχή υπάρχουν 24 έργα σε ανάπτυξη που απευθύνονται σε κοινό ηλικίας έως 16 ετών.

Γ. Άλλες περιοχές στην Ευρώπη: δημόσιες πολιτικές μεγάλου εύρους

Στη Βόρεια Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Δανία, το 25% της κρατικής χρηματοδότησης ταινιών πρέπει να δαπανάται για ταινίες και δραστηριότητες που απευθύνονται σε παιδιά και νέους, όπως ορίζει η νομοθεσία από το 1982. Αυτή η χρηματοδότηση καλύπτει την ανάπτυξη και παραγωγή ταινιών και παιχνιδιών υπολογιστή όλων των ειδών, διανομή ταινιών σε διάφορες πλατφόρμες, κινηματογραφική εκπαίδευση με τη μορφή δωρεάν οδηγιών σπουδών, προβολές σε σχολεία, εκπαίδευση δασκάλων, υποστήριξη φεστιβάλ, διεθνείς δημιουργικές ανταλλαγές και άλλα. Ο στόχος είναι να καλλιεργηθούν ευκαιρίες για παιδιά και νέους για την παρακολούθηση, κατανόηση και δημιουργία ταινιών, καθώς και να υπάρξει μια συμβολή στην ανάπτυξη και θέσπιση πρωτοβουλιών κινηματογραφικής και μιντιακής διδασκαλίας σε παιδικούς σταθμούς και σχολεία. Αυτή η ευρεία κλίμακα προσέγγιση επί του θέματος οδήγησε σε πλήθος ταινιών σε σύγκριση με το μέγεθος της περιοχής, καθώς και με τον συνολικό αριθμό κινηματογραφικών ταινιών.

Πίνακας 4: Αριθμός ταινιών για παιδιά 6-12 ετών, ταξινομημένες ανά χώρα παραγωγής στην Ευρώπη, για την περίοδο 2013-2017

Στην Ολλανδία, η συνέπεια στις σχετικές πολιτικές, καθώς και η πολύ αναλυτική συλλογή και ανάλυση δεδομένων επί σειρά ετών οδήγησαν σε μεγάλο αριθμό παιδικών ταινιών (βλ. Πίνακα 5 παρακάτω), ενώ οι ολλανδικές ταινίες είναι πολύ δημοφιλείς στο νεανικό κοινό.¹⁹

Τον Φεβρουάριο του 2015, ο γερμανικός οργανισμός Mitteldeutsche Medienförderung και το Ολλανδικό Κέντρο Κινηματογράφου δημιούργησαν ένα κοινό Ταμείο Ανάπτυξης.²⁰ Με ετήσιο προϋπολογισμό έως €100.000, το Ταμείο αποσκοπεί στην προώθηση πρωτότυπων κινηματογραφικών σεναρίων που ασχολούνται με σύγχρονα θέματα για παιδιά και νέους, χωρίς περιορισμό ανάλογα με το είδος.

Η πρωτοβουλία Outstanding Films for Children²¹ στη Γερμανία εστιάζει, επίσης, στο πρωτότυπο περιεχόμενο. Αυτή η πρωτοβουλία χρηματοδοτεί την ανάπτυξη και παραγωγή πρωτότυπων ιδεών για παιδιά ηλικίας 6-12+ ετών, σε συνεργασία με ραδιοτηλεοπτικούς φορείς. Στα πρόσθετα μέτρα περιλαμβάνονται: χρηματοδότηση διανομής, εγγυημένες ώρες τηλεοπτικής προβολής και συνεργασία με ραδιοτηλεοπτικούς φορείς στους τομείς μάρκετινγκ και επικοινωνίας. Η όλη πρωτοβουλία στηρίζεται από 5 εταιρείες - 2 ραδιοτηλεοπτικούς φορείς, 2 χρηματοδότες και το Ομόσπονδο Κρατίδιο της Θουριγγίας. Από την ίδρυσή της το 2013 έχει υποστηρίξει διάφορα πρωτότυπα έργα σε διαφορετικά στάδια²² παραγωγής και θεωρείται ιδιαίτερα επιτυχημένη, όπως αποδεικνύουν τα στοιχεία στους παρακάτω πίνακες:

Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει τον συνολικό αριθμό ταινιών για παιδιά ηλικίας 6-12+ ετών, ταξινομημένες ανά χώρα παραγωγής, για την περίοδο 2013-2017. Την περίοδο σύνταξης του κειμένου, η Γερμανία και η Γαλλία είχαν τη μεγαλύτερη παραγωγή ταινιών για παιδιά ηλικίας 6-12 ετών ενώ ακολουθούσαν η Ολλανδία, η Δανία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Ωστόσο, τα μεμονωμένα στοιχεία μπορεί να είναι παραπλανητικά. Αν εξετάσουμε τον αριθμό των ταινιών ως ποσοστό των συνολικών παραγωγών σε κάθε χώρα, έχουμε μια εντελώς διαφορετική εικόνα που χρήζει ανάλυσης. Ο Πίνακας 5 (παρακάτω) παρουσιάζει τον συνολικό αριθμό ταινιών ανά χώρα και τον συνολικό αριθμό ταινιών για παιδιά 6-12 ετών κατά την περίοδο 2013-2017.²³ Ο πίνακας περιλαμβάνει μόνο τις χώρες με τουλάχιστον μια ταινία που απευθύνεται σε αυτή την ηλικιακή ομάδα.

Δεδομένης της έλλειψης αξιόπιστων στοιχείων για τις παιδικές ταινίες, καθώς και των διαφορετικών μεθοδολογιών συλλογής στοιχείων, μπορεί να υπάρχουν λάθη ή/και παραλείψεις σε αυτά τα στοιχεία. Ωστόσο, από τον πίνακα φαίνεται καθαρά ότι ένας συνολικά μεγάλος αριθμός ταινιών - ο οποίος γενικά θεωρείται δείγμα ενός υγιούς κλάδου - δεν εγγυάται αντίστοιχα μεγάλο αριθμό παιδικών ταινιών. Ο αριθμός των παιδικών ταινιών παραγωγής σε Γαλλία, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο μοιάζει να επιβεβαιώνει αυτή την άποψη. Ταυτόχρονα, μικρότερες χώρες, όπως η Νορβηγία, η Ολλανδία και η Δανία, έχουν τα υψηλότερα ποσοστά παιδικών ταινιών, ενώ η Γερμανία είναι η μοναδική μεγάλη χώρα με τόσο υψηλή κατάταξη σε αυτό τον πίνακα (5η θέση). Εκτός από τον ρόλο που παίζουν οι συνεπείς πολιτικές και η συνολική υγιής κατάσταση της οπτικοακουστικής βιομηχανίας, τα στοιχεία δείχνουν ότι η υψηλή παραγωγή παιδικών ταινιών σε σύγκριση με το μέγεθος της χώρας μπορεί επίσης να σχετίζεται με πολιτισμικούς παράγοντες. Αν και μικρές σε μέγεθος, οι σκανδιναβικές χώρες, όπως και η Ολλανδία, έχουν μια πολύ συγκεκριμένη προσέγγιση ένταξης για τα νεαρά μέλη της κοινωνίας τους.

Πίνακας 5

2013-2017			
Χώρα	Συνολική παραγωγή ταινιών	Ταινίες για κοινό 6-12 ετών	%
Νορβηγία	135	24	17,78%
Ολλανδία	282	43	15,25%
Δανία	231	33	14,29%
Σουηδία	237	25	10,55%
Γερμανία	930	92	9,89%
Φινλανδία	177	17	9,60%
Τσεχία	255	21	8,24%
Ισλανδία	41	3	7,32%
Γαλλία	1.088	58	5,33%
Λετονία	83	4	4,82%
Ιρλανδία	101	4	3,96%
Εσθονία	85	3	3,53%
Βέλγιο	204	7	3,43%
Ουγγαρία	100	3	3,00%
Αυστρία	178	5	2,81%
Κροατία	151	4	2,65%
Βοσνία & Ερζεγοβίνη	76	2	2,63%
Ρωσία	675	17	2,52%
Βουλγαρία	87	2	2,30%
Σλοβακία	87	2	2,30%
Πολωνία	220	5	2,27%
Σλοβενία	93	2	2,15%
Ελβετία	435	9	2,07%
Ηνωμένο Βασίλειο	1.314	24	1,83%
Ιταλία	972	16	1,65%
Ισπανία	1.115	16	1,43%
Τουρκία	626	6	0,96%
Ρουμανία	157	1	0,64%
Σύνολο	10.135	455	4,49%

4. ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ

Παρά το πλήθος πρωτοβουλιών για την προσέλευση νεανικού κοινού (βλ. Παράρτημα), το τοπικό περιεχόμενο για νέους παραμένει πολύ περιορισμένο, αν και αντιπροσωπεύει την πώληση του 10% των εισιτηρίων που πωλήθηκαν για ταινίες της ΕΕ²⁴ κατά την περίοδο 2008-2014. Τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν από το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο του Οπτικοακουστικού Τομέα στη μελέτη «Theatrical Circulation of Children's Films» υποδηλώνουν ότι οι ταινίες μυθοπλασίας αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες να βρουν διεθνείς διανομείς και εξαρτώνται από τις εγχώριες αγορές τους, ενώ οι ταινίες κινουμένων σχεδίων κυκλοφορούν με σχετική ευκολία.²⁵

Ωστόσο, μερικές ταινίες που απευθύνονται σε νεανικό κοινό έχουν πολύ καλά αποτελέσματα στις εγχώριες αγορές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα νούμερα των εισιτηρίων στην Κροατία για την περίοδο 2013-2018, σύμφωνα με τη βάση δεδομένων Lumière του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου του Οπτικοακουστικού Τομέα:

- 1. The Priest's Children (2013): 307.285
- 2. High Sun (2015): 147.018
- 3. The Brave Adventures of a Shoemaker (2013): 137.523
- 4 : The Mysterious Boy (2013): 68.969

Δύο παιδικές ταινίες κατατάσσονται στην 3η και 4η θέση με κριτήριο τα εισιτήρια, ενώ η ταινία «High Sun», που διέγραψε εξαιρετική πορεία σε φεστιβάλ ανά τον κόσμο και που κέρδισε το βραβείο «Ένα κάποιο βλέμμα» (Un Certain Regard) στο Φεστιβάλ των Καννών του 2015, απευθύνεται σε κοινό ηλικίας 14+ ετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι και οι δύο ταινίες «The Brave Adventures of a Shoemaker» και «The Mysterious Boy» βασίζονται σε πολύ δημοφιλή παιδικά βιβλία, τα οποία μάλιστα περιλαμβάνονταν στο επίσημο σχολικό πρόγραμμα. Αυτό ίσως εξηγεί γιατί η ταινία «The Brave Adventures of a Shoemaker» είναι η δημοφιλέστερη παιδική ταινία στην Κροατία από το 1990.²⁶ Την ίδια περίοδο αναφοράς, στη Σλοβενία, η ταινία «Let him be a Basketball Player» κατατάχθηκε 3η με βάση τις εισπράξεις, κόβοντας 78.041 εισιτήρια.

Η 'εγγυημένη' δημοτικότητα του ήδη υπάρχοντος περιεχομένου μπορεί επίσης να εξηγήσει γιατί οι περισσότερες παιδικές ταινίες είναι διασκευές βιβλίων, καθώς το γεγονός ότι διαθέτουν ήδη ένα κοινό αυξάνει τις πιθανότητες να βρουν χρηματοδότηση και να πετύχουν υψηλές πωλήσεις.

Τα στοιχεία για τα εισιτήρια που παρέχονται από εθνικούς φορείς και είναι διαθέσιμα στη βάση δεδομένων Lumière,²⁷ είναι μόνο ένας δείκτης της υποδοχής μιας ταινίας από το κοινό.

Για την πλήρη εικόνα χρειάζονται στοιχεία και μετρήσεις που να καλύπτουν τις διάφορες πλατφόρμες θέασης, το οποίο θα μπορούσε να είναι ξεχωριστό αντικείμενο έρευνας.

Οι παιδικές ταινίες αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες προκειμένου να φτάσουν στο κοινό τους. Η κινηματογραφική αγορά βρίθεται από εισαγόμενες ταινίες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ήδη διαθέτουν κάποιο κοινό, όπως τα sequel, οι διασκευές και όσες έχουν γνωστούς πρωταγωνιστές, οι οποίες τείνουν να κυριαρχούν στις αίθουσες. Επιπλέον, σε αντίθεση με το βασικό δημογραφικό κινηματογραφικό κοινό που απαρτίζεται από ενήλικες «ψηφιακούς νομάδες», τα παιδιά θεωρούνται πλέον «ψηφιακοί ιθαγενείς». Δεδομένου ότι τα παιδιά εκτίθενται σε ποικίλο περιεχόμενο σε πολλαπλές δυνατότητες προβολής και πλατφόρμες συνδρομής SVOD, οι κινηματογραφικές ταινίες θα πρέπει να παρέχουν μια ακόμα πιο ικανοποιητική εμπειρία προβολής για να τα προσελκύσουν στη μεγάλη οθόνη. Οι συνολικές προσπάθειες ανάπτυξης περιεχομένου, παραγωγής και μάρκετινγκ θα πρέπει να είναι απόλυτα εναρμονισμένες με αυτό το περιβάλλον για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό. Αυτό το στοιχείο είναι ζωτικής σημασίας, καθώς ο μόνος τρόπος για να αναπτύξουν οι νέοι μια προτίμηση για τον κινηματογράφο καθώς μεγαλώνουν είναι να τους προσφέρεται ποικιλία θεμάτων, στυλ και ειδών περιεχομένου.

Διάφορα μέλη του Δικτύου Europa Cinemas έχουν αναπτύξει δραστηριότητες για την προσέλκυση νεανικού κοινού. Ολοένα και περισσότερο, αυτές οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν συχνά διαδραστικές εκδηλώσεις όπου το κοινό καλείται να πάρει μέρος σε μια συζήτηση ή δραστηριότητα που ακολουθεί την προβολή της ταινίας και σχετίζεται με αυτήν. Είναι πλέον σαφές σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη ότι το νεανικό κοινό χρειάζεται πιο ενεργή εμπλοκή, καθώς η συμμετοχή στη διαδικασία ενισχύει την κατανόηση. Για παράδειγμα, ο κινηματογράφος Kinosdonor στη Λιουμπλιάνα ανέπτυξε την επιτυχημένη πρωτοβουλία Kinostrip, η οποία συγκέντρωσε εφήβους που ασχολήθηκαν με τη δημιουργία, τον προγραμματισμό και το μάρκετινγκ όλων των πτυχών ενός φεστιβάλ. Η ομάδα των νέων είχε πλήρη ελευθερία στη διαχείριση της εκδήλωσης, η οποία ξεκίνησε το 2016 και είχε τεράστια επιτυχία.

Στην περίπτωση του νεανικού κοινού, η ποικιλομορφία και η προσβασιμότητα είναι (ή θα πρέπει να είναι) ακόμα πιο σημαντικές. Οι οικονομικά ασθενέστερες ή μη αστικές περιοχές συχνά διαθέτουν πολύ περιορισμένη πρόσβαση στην κινηματογραφική κουλτούρα. Στην περίπτωση της Ελλάδας, το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας για Παιδιά και για Νέους είναι ένα παράδειγμα δραστηριότητας που εστιάζει σε μια περιοχή με περιορισμένη πρόσβαση σε κινηματογραφικό περιεχόμενο. Το φεστιβάλ προβάλλει μυθοπλαστικές ταινίες μεγάλου μήκους, ταινίες μικρού μήκους και ντοκιμαντέρ, σε συνδυασμό με εκδηλώσεις που προωθούν την κινηματογραφική εκπαίδευση και κατάρτιση, στη Δυτική Ελλάδα εδώ και 20 χρόνια, ενώ εφαρμόζει μονοετή προγράμματα υποστήριξης των ταινιών.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εκτός από το γεγονός ότι τα νεαρότερα μέλη της κοινωνίας έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε περιεχόμενο που εξυπηρετεί τις δικές τους ανάγκες, αυτή η πρόσβαση είναι επίσης κρίσιμη για την ανάπτυξη των μελλοντικών τους κινηματογραφικών προτιμήσεων.

Η συλλογή και ταξινόμηση δεδομένων που αφορούν τις παιδικές ταινίες εξακολουθεί να αποτελεί θέμα, ιδιαίτερα στην περιοχή στην οποία εστιάζει η παρούσα μελέτη. Το αποτέλεσμα είναι ότι τα όποια συμπεράσματα της μελέτης θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως απλή ανάλυση. Η συστηματική συλλογή και ταξινόμηση δεδομένων για τις παιδικές ταινίες θα προσέφερε πολύτιμες πληροφορίες για την κατάσταση του κλάδου, καθώς και τα απαραίτητα εργαλεία για τη διαμόρφωση πολιτικής.

Παρά τις ενδείξεις για ανοδικές τάσεις, ο αριθμός των παιδικών ταινιών παραγωγής στην περιοχή είναι πολύ χαμηλός, είτε εξεταστεί μεμονωμένα είτε σε σύγκριση με το σύνολο κινηματογραφικών παραγωγών. Η έλλειψη στοχοθετημένης πολιτικής και κινήτρων όσον αφορά αυτές τις ταινίες στις χώρες στις οποίες εστιάζει η μελέτη δεν μπορεί να είναι απλή σύμπτωση.

Οι πετυχημένες παιδικές ταινίες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη βασίζονται σε παιδικά βιβλία, όπως συχνά συμβαίνει και σε άλλες περιοχές. Αυτό οφείλεται στην ασφάλεια που παρέχει το οικείο περιεχόμενο, τόσο για τους χρηματοδότες (ήδη διαθέσιμο κοινό) όσο και για τους γονείς. Η αναγνώριση αυτού του στοιχείου θα μπορούσε να αποτελέσει το σημείο εκκίνησης για οποιαδήποτε πολιτική που θέλει να αντιμετωπίσει τον μικρό αριθμό παραγωγών. Το πρωτότυπο περιεχόμενο για παιδιά γενικά σπανίζει, τόσο στην περιοχή που εξετάζει η παρούσα μελέτη όσο και σε άλλες περιοχές. Παραδείγματα από άλλες χώρες δείχνουν ότι αυτό το μειονέκτημα μπορεί να ξεπεραστεί με επιτυχία μέσω της εφαρμογής μιας συνδυαστικής πολιτικής, με συνέπεια, που θα περιλαμβάνει όλους τους κομβικούς άξονες της κινηματογραφικής βιομηχανίας, όπως φεστιβάλ, ταμεία, ραδιοτηλεοπτικούς φορείς, κλπ.

Τα διαθέσιμα στοιχεία από την ΕΕ υποδηλώνουν ότι το μέγεθος της περιοχής ή το μέγεθος της οπτικοακουστικής βιομηχανίας (αν θεωρήσουμε ως βάση υπολογισμού τον συνολικό αριθμό κινηματογραφικών παραγωγών) δεν συσχετίζεται απαραίτητα με την παραγωγή παιδικών ταινιών. Αντίθετα, μικρότερες χώρες (όπως η Ολλανδία, η Δανία, κλπ.) με συνεπείς πολιτικές για τις παιδικές ταινίες, οι οποίες στοχεύουν σε διαφορετικά τμήματα του κλάδου (εκπαίδευση, ραδιοτηλεοπτική μετάδοση, φεστιβάλ, παραγωγή, διανομή, κλπ.) έχουν πολύ υψηλό ποσοστό σχετικών παραγωγών. Αυτό καταδεικνύει μια άμεση σύνδεση του αριθμού παραγωγών με τις πολιτικές που καλύπτουν όλες τις πτυχές της εξοικείωσης του νεανικού κοινού με τον κινηματογράφο. Είναι σαφές ότι η δημιουργία παιδικού περιεχομένου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επιθυμία των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής να δώσουν προτεραιότητα στο νεανικό κοινό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ένας ενδεικτικός κατάλογος των φεστιβάλ & εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για παιδιά στην περιοχή:

Βοσνία & Ερζεγοβίνη

- Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου του Σαράγεβο διαθέτει ειδικό πρόγραμμα για παιδιά, καθώς και τον διαγωνισμό TeenArena για εφήβους

Κροατία

- Διεθνές Φεστιβάλ Παιδικού Κινηματογράφου KinoKino
- Μεσογειακό Φεστιβάλ Κινηματογράφου για Παιδιά και Νέους
- Φεστιβάλ για τα Δικαιώματα των Παιδιών
- VAFI - Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Κινουμένων Σχεδίων για Παιδιά και Νέους Varaždin

Κύπρος

- Ειδικό τμήμα για παιδικές ταινίες στο Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες για Παιδιά και Νέους της Κύπρου

Βόρεια Μακεδονία

- Φεστιβάλ Νέων Giffoni Macedonia

Ελλάδα

- Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης: Προβολές για παιδιά (Youth Screen στο ΦΚΘ, Docs for Kids στο ΦΝΘ, Kids Love Cinema και Τα Σχολεία Πάνε Σινεμά), εργαστήρια και εκπαιδευτικά προγράμματα στο Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης
- Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας για Παιδιά και για Νέους, με feature films, ταινίες μικρού μήκους, ντοκιμαντέρ και ταινίες κινουμένων σχεδίων για παιδιά και νέους. Το παλαιότερο φεστιβάλ του είδους του και ένα από τα σημαντικότερα στην περιοχή
- Παιδικό και Εφηβικό Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Αθήνας
- «Διεθνές Φεστιβάλ + Αγορά Κινουμένων Σχεδίων» Animasyros στη Σύρο
- «Be there! Corfu Animation Festival» στην Κέρκυρα, με σεμινάρια και εργαστήρια για παιδιά
- CineDoc Kids (μέρος του Cinedoc) με προβολές ντοκιμαντέρ
- Kinderdocs: ντοκιμαντέρ για παιδιά

Ρουμανία

- Το Kinodiseea είναι ένα κινηματογραφικό φεστιβάλ που απευθύνεται αποκλειστικά σε παιδιά και νέους με πρόγραμμα που περιλαμβάνει και εργαστήρια
- Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα EducaTIFF περιλαμβάνεται στο επίσημο Διεθνές Κινηματογραφικό Φεστιβάλ της Τρανσυλβανίας
- Το Next KIDS είναι ένα τμήμα του Διεθνούς Κινηματογραφικού Φεστιβάλ NEXT, εκτός συναγωνισμού
- Το CinED είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα συνεργασίας που απευθύνεται αποκλειστικά στην κινηματογραφική παιδεία. Στόχος του είναι να βοηθήσει τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό παιδιών και νέων ηλικίας 6-19 ετών να ανακαλύψουν τον ευρωπαϊκό κινηματογράφο. Διοργανώνεται από τους NEXT Cultural Society & Assoc. Macondo (εταίροι από τη Ρουμανία)

Σλοβενία

Φεστιβάλ για παιδιά:

- «Eye on Film» (Ινστιτούτο Viz0)
- Kinotrip (φεστιβάλ για νέους και παιδιά, από τον κινηματογράφο Kinodvor)
- Προγράμματα αφιερωμένα στα παιδιά στο πλαίσιο άλλων φεστιβάλ: Πρόγραμμα για νεανικό κοινό στο LIFFe, Πρόγραμμα «Elephant» στο Animateka, Πρόγραμμα «Submarine» στο Kino Otok, κλπ.

Εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά:

- Kinobalon (κινηματογράφος Kinodvor)
- Πρόγραμμα «Elephant» (Ινστιτούτο Elephant, που ειδικεύεται στις ταινίες κινουμένων σχεδίων), Πρόγραμμα «Submarine» (Κino Otok, που είναι επίσης εταίρος σε τρία έργα κινηματογραφικής παιδείας με την υποστήριξη του Προγράμματος MEDIA) + εξειδικευμένα προγράμματα από μέλη του Δικτύου Art Cinema, που είναι επίσης μέλη του Δικτύου Europa Cinema

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Sannette Naye

Margret Albers, European Children Film Association

Anne Schultka, Kids Regio

Dr. Steffi Elbers from Medien- und Kommunikationswissenschaften Institut für Musik, Medien- und Sprechwissenschaften Philosophische Fakultät II Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg

Milan Stojanovic, SENSE Production

Aurélie Dutrey, Eurimages

The European Audiovisual Observatory

The Education Audiovisual & Culture Executive Agency

The Creative Europe-MEDIA Desks and/or Film Funds of: Bulgaria, Croatia, Greece, Romania, Serbia, Slovenia

¹ <https://www.kids-regio.org/erfurt-declaration/>

² Αυτό ισχύει κυρίως για τις ταινίες κινουμένων σχεδίων, <https://rm.coe.int/the-theatrical-circulation-of-european-children-s-films-2014/168078b72f>

³ https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/22032018-eligible-countries_en.pdf

⁴ Σύμφωνα με τη θεωρία του Jean Piaget για τα τέσσερα στάδια ανάπτυξης της ανθρώπινης νοημοσύνης

⁵ Πηγή: Δρ. Steffi Elbers, Medien- und Kommunikationswissenschaften Institut für Musik, Medien- und Sprechwissenschaften Philosophische Fakultät II Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg

⁶ Children's Film in the Digital Age: Essays on Audience, Adaptation and Consumer Culture. Edited by Karin Beeler and Stan Beeler, 2014

⁷ The Impossibility of children Fiction, by Jacqueline Rose, 1984

⁸ Πηγή: www.ecfaweb.org

⁹ Audiovisual Media in Europe: Localised, targeting and Language offers (Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο του Οπτικοακουστικού Τομέα, 2018)

¹⁰ <https://rm.coe.int/media-ownership-children-s-tv-channels-in-europe-july-2017-l-ene-/1680788fd1>

¹¹ Audiovisual Media in Europe: Localised, targeting and language offers . Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο του Οπτικοακουστικού Τομέα (Συμβούλιο της Ευρώπης) 2018

¹² <https://rm.coe.int/media-ownership-children-s-tv-channels-in-europe-july-2017-l-ene-/1680788fd1>

¹³ <https://www.ft.com/content/e46dc7a4-b843-11e4-86bb-00144feab7de>

¹⁴ The Twisted Tales, τηλεοπτική σειρά κινουμένων σχεδίων, Institute for Transmedia Design, Σλοβενία
Young Tesla and the Idea Poachers, feature film ζωντανής δράσης, Nukleus film/ Jaako Dobra
Produkcija, Κορατία

¹⁵ How I learnt to fly, βασισμένο σε βιβλίο της Jasminka Petrovi, σκηνοθεσία Radivoje Andri, παραγωγή Sense Productions

¹⁶ Αυτή η ιδέα αναπτύχθηκε από τη Sannette Naye, κατά τη διάρκεια της συνάντησης της 10ης Νοεμβρίου 2018 στη Θεσσαλονίκη, στα πλαίσια της διεθνούς συνάντησης επαγγελματιών με θέμα την παραγωγή παιδικών ταινιών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

¹⁷ 2014 - An Ocean Between του Torfinn Iversen, παραγωγή Original Film (NO) - Cinekid for Professionals, Junior Co-Production Market. 2015 - Bo της Esmé Lammers, σενάριο Barbara Jurgens, παραγωγή Guusje van Deuren, Waterland Film (NL) - Ειδική μνεία στο Kaytek the Wizard της Magdalena Lazarkiewics, συμπαραγωγή Mediabrigade (PL), TVP S.A. (PL), Dreamsound Sp.z.o.o. (PL) και Loveframe s.r.o. στην Πράγα (Τσεχική Δημοκρατία). 2016 - Hand in Hand της Grethe Bøe-Waal, παραγωγή MINT ab (Σουηδία, Νορβηγία, Γερμανία) - Ειδική μνεία στα έργα Raspberries with Mustard της Ruth Olshan, παραγωγή zischlermann filmproduktion GmbH (Γερμανία), και I6 του Kenneth Elvebakk, παραγωγή Fuglene AS (Νορβηγία) -2017 - Tagli and Telle του Akseli Tuomivaara, παραγωγή Bufo (Φινλανδία), 2018 - Tony, Shelly & Genius, σενάριο Jana Šrámková, σκηνοθεσία Filip Rošivac, παραγωγή Nutprodukce (Τσεχική Δημοκρατία)

¹⁸ Πηγή: Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Θεμάτων και Πολιτισμού (EACEA)

¹⁹ https://issuu.com/netherlandsfilmfund/docs/film_facts_and_figures_2018_issuu

²⁰ <https://www.filmfonds.nl/page/2695/children%E2%80%99s-film-co-development-fund-between-netherlands-film-fund-and>

²¹ <http://der-besondere-kinderfilm.de/english-version/>

²² <http://der-besondere-kinderfilm.de/die-besonderen-kinderfilme/>

²³ Τα στοιχεία για τον συνολικό αριθμό ταινιών παρέχονται από το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο του Οπτικοακουστικού Τομέα, ενώ τα στοιχεία για τις παραγωγές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης παρέχονται από το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου του Σαράγεβο.

²⁴ Cineregio BUILDING BRIDGES Diversity in European Film by Michael Gubbins, Sampomedia, 2016

²⁵ The theatrical circulation of European Children's Films – Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο του Οπτικοακουστικού Τομέα - 2014

²⁶ <https://www.havc.hr/eng/info-centre/news/the-brave-adventures-of-a-little-shoemaker-the-most-watched-croatian-children-s-fiction-film>

²⁷ <http://lumiere.obs.coe.int/web/search/>

